

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. birželio 23 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas), Gražinos Davidonienės (pranešėja) ir Donato Šerno,

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovo A. N. kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 24 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovo A. N. ieškinį atsakovams A. S. (A. Š.) ir R. S. (R. S.) dėl nuostolių atlyginimo ir atsakovų A. S. ir R. S. priešieškinių ieškovui A. N. ir atsakovei pagal priešieškinių G. Š. dėl preliminarinės pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė :

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, bei atleidimą nuo civilinės atsakomybės, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovas A. N. prašė priteisti solidariai iš atsakovų A. S. ir R. S. 252 699,72 Eur nuostolių, patirtų dėl civilinėje byloje Nr. 2-1490-553/2011 atsakovų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių – draudimo ieškovui perleisti nuosavybės teisę į žemės sklypą, atlyginimo.
3. Ieškovas nurodė, kad dėl nepagrįstai taikytų laikinųjų apsaugos priemonių jis negalėjo įvykdyti įsipareigojimų pagal preliminarąją pirkimo–pardavimo sutartį ir parduoti potencialiai pirkėjai (atsakovei pagal priešieškinių G. Š.) dalies žemės sklypo. Dėl pagrindinės žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sutarties nesudarymo jis sumokėjo G. S. 24 617,70 Eur (85 000 Lt) netesybų, o dėl prarastos galimybės parduoti žemės sklypo dalį negavo 228 082 Eur pajamų. Byloje, kurioje buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, atsakovų ieškinyje atmetas įsiteisėjusių teismo sprendimų.
4. Vilniaus apygardos teismas 2018 m. vasario 19 d. sprendimu ieškinį atmetė.
5. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2019 m. vasario 15 d. nutartimi panaikino Vilniaus apygardos teismo 2018 m. vasario 19 d. sprendimo dalį, kuria atmetas ieškinių reikalavimas priteisti iš atsakovų 24 617,70 Eur nuostolių atlyginimo, ir šią bylos dalį perdavė pirmosios instancijos teismui nagrinėti iš naujo. Kitą sprendimo dalį paliko nepakeistą.
6. Nagrinėjant bylą iš naujo, atsakovai pateikė priešieškinių, kuriuo prašė pripažinti ieškovo ir atsakovės sudarytą preliminarąją pirkimo–pardavimo sutartį niekine ir negaliojančia kaip tariamąją sandorį.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

7. Vilniaus apygardos teismas 2020 m. birželio 25 d. sprendimu ieškinį ir priešieškinių atmetė.
8. Teismas nenustatė pagrindo pripažinti preliminarąją pirkimo–pardavimo sutartį niekine ir negaliojančia kaip tariamąją sandorį, todėl atmetė atsakovų priešieškinių.
9. Dėl ieškovo reikalavimo priteisti jam iš atsakovų 24 617,70 Eur nuostolių atlyginimo (savo noru sumokėtas potencialiai pirkėjai netesybas pagal preliminarąją sutartį) teismas nurodė, kad, sprendžiant dėl civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, turi būti nustatytos trys sąlygos: neteisėti veiksmai, žala ir priežastinis ryšys tarp neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos.
10. Teismas nustatė, kad byla, kurioje atsakovų prašymu buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės ieškovo žemės sklypui, galutinai išspręsta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. gruodžio 16 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. 3K-3-520-421/2016](#), kuria paliktas galioti pirmosios instancijos teismo sprendimas, kuriuo atmetas atsakovų ieškinyje dėl valstybinės žemės pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia.
11. Teismas nurodė, kad apeliacinės instancijos teismas, grąžindamas bylos dalį nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui, 2019 m. vasario 15 d. nutartyje konstatavo dvi atsakovų civilinės atsakomybės sąlygas pagal Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir [CPK](#)) 146 straipsnio 2 dalį: atsakovų neteisėtus veiksmus dėl jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir ieškovui atsiradusios žalos, nesudarius pagrindinės sutarties ir dėl to sumokėjus potencialiai pirkėjai preliminariojoje sutartyje nustatytas netesybas. Trečią atsakovų civilinės atsakomybės sąlygą – žalą faktą ir dydį – ieškovas įrodė.
12. Teismas pažymėjo, kad atsakovai, nesutikdami su ieškovo reikalavimu priteisti 24 617,70 Eur nuostolių atlyginimo, remiasi tuo, jog ieškovas netesybas potencialiai pirkėjai sumokėjo savo rizika, neturėdamas tam jokio teisinio pagrindo pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 6.165 straipsnio 4 dalį, todėl negali reikalauti šios sumos iš atsakovų ([CK](#) 6.253 straipsnio 5 dalis).
13. Teismas nurodė, kad pagal [CK 6.165 straipsnio](#) 4 dalies, reglamentuojančios civilinę atsakomybę pagal preliminarąją sutartį, nuostatas, jeigu

preliminariąją sutartį sudariusi šalis nepagrįstai vengia ar atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, ji privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius.

14. Teismas nenustatė aplinkybių, kad ieškovas būtų vengęs sudaryti pagrindinę pirkimo–pardavimo sutartį ar atsisakęs ją sudaryti, taip pat kad jis, sudarydamas preliminarinę sutartį, galėjo numatyti, jog atsakovai kreipsis į teismą, siekdami nugrįžti ieškovo įgytą žemės sklypą, ir prašys taikyti laikinąsias apsaugos priemones. Teismas konstatavo, kad pagrindinė sutartis nebuvo sudaryta ne dėl ieškovo kaltės, o dėl atsakovų inicijuoto teismo proceso ir jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių.
15. Teismas nusprendė, kad tuo atveju, jeigu būtų kilęs ieškovo ir atsakovės ginčas dėl preliminariosios sutarties neįvykdymo teisinių padarinių, atsakovės reikalavimas priteisti iš atsakovo netesybas būtų buvęs atmestas, nes ieškovas neturėjo pareigos jas mokėti, kadangi preliminarioji sutartis nebuvo įvykdyta ne dėl ieškovo kaltės, bet dėl atsakovų neteisėtų veiksmų ([CK 6.253 straipsnio](#) 1, 4 dalys).
16. Teismas konstatavo, kad ieškovas, sumokėjęs potencialiai pirkėjai 24 617,70 Eur netesybų pagal preliminarinę sutartį, nesant tam teisinio pagrindo, t. y. nesant būtinų sąlygų jo civilinei atsakomybei pagal [CK 6.165 straipsnio](#) 4 dalį kilti, taip prisiėmė nuostolių atsiradimo riziką, todėl jo ieškinys negali būti tenkinamas net iš dalies, juolab kad atsakovė G. Š. negalėjo įvardyti realiai patirtų nuostolių pobūdžio ir jų galimo dydžio ([CK 6.253 straipsnio](#) 5 dalis).
17. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, išnagrinėjusi bylą pagal ieškovo ir atsakovų apeliacinius skundus, 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą paliko iš esmės nepakeistą, tik panaikino sprendimo dalį, kuria ieškovui iš atsakovų priteista po 611,50 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
18. Kolegijos vertinimu, pirmosios instancijos teismas teisingai išaiškino [CK 6.165 straipsnio](#) 4 dalį, 6.253 straipsnio 5 dalį ir pagrįstai pripažino, kad ieškovas, sumokėdamas atsakovei 24 617,70 Eur netesybų, tai padarė nesant įstatyme įtvirtinto pagrindo ir todėl veikė savo rizika, o atsakovai negali būti atsakingi už rizikos prisiėmimą ar paties ieškovo sprendimu jam atsiradusius nuostolius.
19. Kolegija pažymėjo, kad griežtoji civilinė atsakomybė yra grindžiama atsakomybės be kaltės taikymo principu, tačiau tai nereikia, kad jeigu nukentėjusiam asmeniui nuostolių atsirado su jo paties sutikimu arba jis pats vienas prisiėmė jų atsiradimo riziką, tai asmeniui, kuriam kitu atveju būtų taikoma atsakomybė be kaltės, tenka visa nukentėjusio asmens valia prisiimtų nuostolių kompensavimo pareiga. Toks aiškinimas nėra nei protingas, nei teisingas, nei sąžiningas ([CK 1.5 straipsnis](#)).
20. Kolegija nurodė, kad preliminariosios sutarties 6 punkte nustatyta, jog tik tuomet, jei pardavėjas atsisako parduoti turą, jis įsipareigoja sumokėti pirkėjai 24 617,70 Eur netesybų dėl pagrindinės sutarties nesudarymo. Šios sutarties sąlygos formuluotė sudaro pagrindą konstatuoti, kad pareiga atlyginti pirkėjai nuostolius pardavėjui galėjo kilti tik tuo atveju, jei pirkėja savo apsisprendimą sudaryti pagrindinę sutartį būtų pakeitusi laisva valia. Sutartyje nėra sąlygų, kad pardavėjas turi atlyginti pirkėjai nuostolius ir tada, kai sutarties nesudarymą lemia kitos, nuo jo valios nepriklausančios priežastys.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

21. Kasaciniu skundu ieškovas prašo panaikinti apeliacinės instancijos teismo nutartį ir priimti naują sprendimą – ieškinį patenkinti. Kasaciniame skunde nurodoma, kad teismas netinkamai aiškino ir taikė [CK 6.165 straipsnio](#) 4 dalį, 6.246, 6.247, 6.249 straipsnius, 6.253 straipsnio 5 dalį, [CPK 146](#) straipsnio 2 dalį ir dėl šių teisės normų aiškinimo ir taikymo nukrypo nuo kasacinio teismo suformuotos praktikos. Kasacinis skundas grindžiamas šiais pagrindiniais argumentais:
 - 21.1. Apeliacinės instancijos teismas, taikydamas [CPK 146 straipsnio](#) 2 dalį, reglamentuojančią nuostolių dėl taikytų laikinųjų apsaugos priemonių atlyginimą, nepagrįstai nesprenė dėl atsakovų neteisėtų veiksmų pagal [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalį, t. y. dėl bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimo, sukėlusio kitam asmeniui žalos. Atsakovų bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimą patvirtina įsiteisėjęs teismo sprendimas civilinėje byloje, kurioje atsakovų prašymu ieškovo turtui buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės. Šiuo teismo sprendimu buvo atmestas atsakovų ieškinys dėl valstybinės žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia. Atsakovai, inicijuodami laikinųjų apsaugos priemonių taikymą, veikė savo riziką, o rizikai nepasitvirtinus, jų veiksmai atitinka [CK 6.246 straipsnio](#) 1 dalies nuostatą dėl bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimo.
 - 21.2. Teismai, perkeldami nuostolių atsiradimo kaltę ieškovui, nepagrįstai laikinųjų apsaugos priemonių taikymą įvertino kaip sąlygą, atleidžiančią ieškovą nuo preliminariosios sutarties įsipareigojimų vykdymo. Toks aiškinimas iš esmės yra neteisėtas, nes paneigia [CPK 146](#) straipsnio 2 dalies esmę.
 - 21.3. Teismai nepagrįstai atleido atsakovus nuo civilinės atsakomybės pagal [CK 6.253](#) straipsnį, padarydami neteisėną išvadą, kad ieškovas pats prisiėmė nuostolių riziką, nes be teisinio pagrindo (nesant būtinų sąlygų jo civilinei atsakomybei pagal [CK 6.165](#) straipsnio 4 dalį kilti) sumokėjo atsakovei netesybas pagal preliminarinę sutartį. Ieškovo ir atsakovės bendradarbiavimas dėl preliminariosios sutarties pratęsimo vertintinas kaip ieškovo sąžiningas bandymas išvengti galimų nuostolių. Galimybė įvykdyti preliminarinę sutartį ieškovas prarado dėl atsakovų neteisėtų veiksmų – pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimo. Dėl taikytų laikinųjų apsaugos priemonių jis neįvykdė preliminariosios sutarties, todėl privalėjo sumokėti atsakovei 24 617,70 Eur netesybų.
22. Atsakovai atsiliepimu į kasacinį skundą prašo pirmosios instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atmestas ieškinys, ir apeliacinės instancijos teismo sprendimo dalį, kuria atmestas ieškovo apeliacinis skundas, palikti nepakeistus. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
 - 22.1. Teismai pagrįstai atmetė ieškinį tuo pagrindu, kad ieškovas neturėjo pareigos sumokėti atsakovei netesybas, nes preliminarioji sutartis nebuvo įvykdyta ne dėl jo kaltės, o dėl atsakovų veiksmų, už kuriuos ieškovas neatsako. Sumokėjęs be teisinio pagrindo netesybas, ieškovas prisiėmė nuostolių atsiradimo riziką.
 - 22.2. Teismai ne perkėlė ieškovui nuostolių atsiradimo kaltę, o tiesiog konstatavo, kad jis prisiėmė nuostolių atsiradimo riziką, nes nebuvo jokio pagrindo mokėti atsakovei netesybas pagal preliminarinę sutartį, todėl yra pagrindas netaikyti atsakovams civilinės atsakomybės.
 - 22.3. Ieškovas teigia, kad byloje nustatytos visos sąlygos atsakovų civilinei atsakomybei kilti, todėl teismai turėjo ieškinį patenkinti. Tačiau teismai šių aplinkybių ir neneigė, tiesiog šiuo atveju taikė [CK 6.253 straipsnio](#) nuostatas, kurių pagrindu, net ir esant visoms būtinoms civilinės atsakomybės sąlygoms, civilinė atsakomybė netaikoma.
 - 22.4. Net ir pripažinus, kad atsakovai kokia nors dalimi atsakingi už ieškovo savo noru atsakovei sumokėtas netesybas, atsakovė

privalejo įrodyti, kokius realiai patyrė nuostolius, tačiau ji to neįrodinėjo.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl atsakovų neteisėtų veiksmų pagal [CPK 146 straipsnio 2 dalį](#)

23. [CPK 146 straipsnio 2](#) dalyje nustatyta, kad atsakovas turi teisę įsiteisėjus teismo sprendimui, kuriuo ieškinyms atmestas, reikalauti, kad ieškovas atlygintų nuostolius, kuriuos atsakovas patyrė dėl ieškovo prašymu teismo byloje taikytų laikinųjų apsaugos priemonių.
24. [CPK 146 straipsnio 2](#) dalyje įtvirtinta procesą civilinėje byloje pralaimėjusios šalies civilinė atsakomybė, kurios tikslas – atlyginti procesą laimėjusiai šaliai nuostolius, atsiradusius dėl pralaimėjusios procesą šalies prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių.
25. Kasacinio teismo išaiškinta, kad teismas, taikydamas deliktinę civilinę atsakomybę už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo civiliniame procese ([CPK 146 straipsnio 2](#) dalis), turi nustatyti tris civilinės atsakomybės sąlygas: neteisėtus veiksmus, žalą ir priežastinį ryšį tarp neteisėtų veiksmų ir žalos ([CK 6.246, 6.247, 6.249](#) straipsniai), o kaltė šiuo atveju nenustatinėjama, nes tai yra ieškovo atsakomybės už jo rizika atliktus veiksmus atvejis (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-335/2013](#); 2017 m. gegužės 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-213-313/2017](#), 26 punktas).
26. [CK 6.246 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė atsiranda neįvykdžius įstatymuose ar sutartyje nustatytos pareigos (neteisėtas neveikimas) arba atlikus veiksmus, kuriuos įstatymai ar sutartis draudžia atlikti (neteisėtas veikimas), arba pažeidus bendro pobūdžio pareigą elgtis atidžiai ir rūpestingai.
27. Kasacinio teismo praktikoje konstatuota, kad neteisėtais veiksmais kaip civilinės atsakomybės už žalą, atsiradusią dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo, sąlyga pripažintinas asmens, prašiusio taikyti laikinąsias apsaugos priemones, bendro pobūdžio pareigos elgtis atidžiai ir rūpestingai pažeidimas ([CK 6.246 straipsnis](#)), patvirtinamas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, kuriuo jo reikalavimai pripažinti nepagrįstais ir atmesti. Nustatius, kad atsakovo turinių teisių suvaržymo pagrindas neteisėtas, nes ieškinyms pripažintas nepagrįstas, rizikos dėl laikinųjų apsaugos priemonių taikymo galimų padarinių atlyginimo nustatymas atitinka proceso šalių teisių ir interesų lygiateisiškumo, proceso rungimosi ir dispozityvumo principus, pagal kuriuos šalys ir kiti proceso dalyviai, laikydamiesi [CPK](#) nuostatų, turi teisę laisvai disponuoti joms priklausančiomis procesinėmis teisėmis ([CPK 13, 17](#) straipsniai). Dėl to ieškovas, kreipdamasis į teismą ir prašydamas suvaržyti priešingos šalies teises, kad būtų užtikrintas jo interesų gynimas, turi numatyti, kad, neįrodžius savo reikalavimo pagrįstumo, jam gali tekti atlyginti atsakovui dėl taikyto suvaržymo patirtus nuostolius, t. y. ieškovas veikia savo rizika (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-335/2013](#); 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-607/2013](#)).
28. Kasacinio teismo taip pat išaiškinta, kad ieškinio atmetimas yra būtina atsakovo patirtų nuostolių atlyginimo sąlyga pagal [CPK 146 straipsnio 2](#) dalį, nes ieškovas, reikšdamas prašymą taikyti laikinąsias apsaugos priemones, suvokia, jog tokio prašymo tenkinimas dar nereškia ieškinio pagrįstumo. Dėl to tokiu atveju ieškovas veikia savo rizika ir turi pareigą atlyginti atsakovui atsiradusius nuostolius (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. lapkričio 7 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-465/2012](#); 2013 m. spalio 14 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-335/2013](#)).
29. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į pirmiau nurodytus kasacinio teismo išaiškinimus, konstatuoja, kad ieškovas, prašydamas taikyti laikinąsias apsaugos priemones iki ginčo išsprendimo, veikia savo rizika ir turi pareigą atlyginti atsakovui atsiradusius nuostolius, o ieškovo neteisėti veiksmai ([CK 6.246 straipsnio 1](#) dalis) pagal [CPK 146 straipsnio 2](#) dalį laikytini nustatytais ir įrodytais, jeigu ieškinyje byloje, kurioje jo prašymu buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės, buvo pripažintas nepagrįstas ir atmestas įsiteisėjusiu teismo sprendimu.
30. Šioje byloje atsakovų A. S. ir R. S. neteisėti veiksmai dėl ieškovo A. N. atsiradusių nuostolių siejami su civilinėje byloje (iškeltoje pagal atsakovų ieškinį dėl valstybinės žemės sklypo pirkimo–pardavimo sutarties pripažinimo negaliojančia) jų prašymu teismo taikytomis laikinosiomis apsaugos priemonėmis – draudimu ieškovo perleisti nuosavybės teises į ginčo žemės sklypą. Ši byla buvo galutinai išspręsta Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2016 m. gruodžio 16 d. nutartimi [Nr. 3K-3-520-421/2016](#), kuria paliktas galioti Vilniaus apygardos teismo 2015 m. sausio 13 d. sprendimas, kuriuo atsakovų ieškinyms pripažintas nepagrįstas ir atmestas.
31. Pirmosios instancijos teismas, sprenddamas klausimą dėl atsakovų neteisėtų veiksmų pagal [CPK 146 straipsnio 2](#) dalį, vadovavosi įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. vasario 15 d. nutartimi, kuria bylos dalis dėl 24 617,70 Eur nuostolių atlyginimo buvo grąžinta nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Šioje nutartyje apeliacinės instancijos teismas konstatavo, kad byloje, kurioje šios bylos atsakovų prašymu buvo taikytos laikinosios apsaugos priemonės šios bylos ieškovo turtui, jų ieškinyje buvo atmestas įsiteisėjusiu teismo sprendimu, todėl yra įrodyti atsakovų neteisėti veiksmai pagal [CPK 146 straipsnio 2](#) dalį. Taip pat apeliacinės instancijos teismas konstatavo ir priežastinį ryšį tarp šios bylos atsakovų neteisėtų veiksmų (nepagrįsto prašymo taikyti laikinąsias apsaugos priemones) ir šios bylos ieškovo atsiradusių nuostolių (sumokėtų potencialiai pirkėjai 85 000 Lt (24 617,70 Eur) netesybų pagal preliminarįją sutartį). Dėl to pirmosios instancijos teismas, nagrinėdamas bylos dalį iš naujo, sprendė tik klausimą dėl trečiosios atsakovų civilinės atsakomybės sąlygos pagal [CPK 146 straipsnio 2](#) dalį buvimo, t. y. dėl nuostolių fakto ir jų dydžio. Teismas padarė išvadą, kad ieškovas pateikė pakankamai įrodymų, pagrindžiančių, kad dėl atsakovų neteisėtų veiksmų jam padaryta 24 617,70 Eur nuostolių.
32. Apeliacinės instancijos teismas atsakovų civilinės atsakomybės sąlygų nustatymo pagrįstumo nevertino, pažymėjęs, kad pirmosios instancijos teismas, be kita ko, vadovaudamasis ir Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. vasario 15 d. nutartyje

pateiktais išaiškinimais, pripažino visas atsakovų civilinės atsakomybės taikymo sąlygas įrodytomis, o šalių apeliaciniuose skunduose nekeliamas klausimas dėl pirmosios instancijos teismo nustatytų civilinės atsakomybės sąlygų visumos.

33. Ieškovas kasaciniame skunde teigia, kad apeliacinės instancijos teismas, taikydamas [CPK 146 straipsnio 2 dalį](#), nepagrįstai nesprenė klausimo dėl atsakovų neteisėtų veiksmų buvimo pagal [CK 6.246 straipsnio 1 dalį](#), t. y. dėl bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimo, sukėlusio jam žalos. Teisėjų kolegija atmeta šį kasacinio skundo argumentą kaip nepagrįstą.
34. Teisėjų kolegija, atsižvelgdama į šios nutarties 31 punktą, konstatuoja, kad nei pirmosios, nei apeliacinės instancijos teismas neturėjo teisinio pagrindo iš naujo spręsti klausimo dėl atsakovų neteisėtų veiksmų pagal [CPK 146 straipsnio 2 dalį](#) buvimo, nes jų neteisėti veiksmai, t. y. bendro pobūdžio rūpestingumo ir atsargumo pareigos pažeidimas ([CK 6.246 straipsnio 1 dalis](#)), buvo nustatyti įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2019 m. vasario 15 d. nutartimi, kuri nebuvo apskūsta kasacine tvarka, yra galiojanti ir privaloma teismams, nagrinėjusiems bylos dalį iš naujo ([CPK 18 straipsnis](#)).

Dėl atsakovų atleidimo nuo civilinės atsakomybės pagal [CK 6.253 straipsnį](#)

35. Aplinkybė, kad byloje buvo nustatytos visos atsakovų civilinės atsakomybės sąlygos pagal [CPK 146 straipsnio 2 dalį](#), savaime nereikia, kad teismai turėjo patenkinti ieškovo reikalavimą dėl 24 617,70 Eur nuostolių (ieškovo geruoju atsakovei sumokėtų 24 617,70 Eur netesybų pagal preliminarįją sutartį) atlyginimo priteisimo iš atsakovų.
36. [CK 6.253 straipsnio 1](#) dalyje nustatyta, kad civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės šiais pagrindais: dėl nenugalimos jėgos, valstybės veiksmų, trečiojo asmens veiksmų, nukentėjusio asmens veiksmų, būtinojo reikalingumo, būtinosios ginties, savignos.
37. [CK 6.253 straipsnio 5](#) dalyje nustatyta, kad nukentėjusio asmens veiksmai – veiksmai, dėl kurių kaltas pats nukentėjęs asmuo ir dėl kurių jam atsirado ar padidėjo nuostoliai. Tai gali būti nukentėjusio asmens sutikimas, kad jam būtų padaryta žalos, arba rizikos prisiėmimas. Šis nukentėjusio asmens sutikimas gali būti pagrindas atleisti nuo civilinės atsakomybės tik tuo atveju, kai toks sutikimas ir žalos padarymas neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, viešajai tvarkai, gerai moralei, sąžiningumo, protingumo ir teisingumo kriterijams.
38. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad [CK 6.253 straipsnio 5](#) dalyje nurodyti nukentėjusiojo veiksmai, kaip pagrindas atleisti žalos padariusį asmenį nuo civilinės atsakomybės, siejami su sąmoningais nukentėjusiojo veiksmais, dėl kurių jam atsiranda ar padidėja nuostoliai (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-522/2009](#)). Toks asmuo, atlikdamas tam tikrus veiksmus, žino ir supranta, kad jo atliekami veiksmai gali būti pripažinti neteisėtais, ir prisiima jų padarinių riziką. Priklausomai nuo byloje nustatytų faktinių aplinkybių pagal bendrąsias civilinės atsakomybės taisykles atsakingas už žalą asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo pareigos ją atlyginti nukentėjusiam, jeigu šis veiksmus, lėmusius žalos atsiradimą ar jos padidėjimą, atliko savo rizika. Konstatavus [CK 6.253 straipsnyje](#) nurodytus pagrindus, teismui paliekama diskrecija kiekvienu konkrečiu atveju nustatyti [CK 6.253 straipsnio](#) normos taikymo apimtį – visiškai ar tam tikra dalimi atleisti žalą padariusį asmenį nuo atsakomybės (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2016 m. balandžio 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-192/2016](#), 48–49 punktai; 2016 m. lapkričio 9 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-507-611/2016](#), 25–27 punktai).
39. Ieškovas savo patirtus nuostolius įrodinėjo tuo, kad būtent dėl atsakovų neteisėtų veiksmų, t. y. jų prašymu taikytų laikinųjų apsaugos priemonių (draudimo ieškoviui perleisti nuosavybės teisės į žemės sklypo dalį), jis turėjo pareigą sumokėti potencialiai pirkėjai preliminariojoje sutartyje nustatytas 24 617,70 Eur netesybas už pagrindinės žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sutarties nesudarymą.
40. [CK 6.165 straipsnio 4](#) dalyje nustatyta, kad jeigu preliminarįją sutartį sudariusi šalis nepagrįstai vengia ar atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, ji privalo atlyginti kitai šaliai padarytus nuostolius.
41. Kasacinio teismo išaiškinta, kad civilinei atsakomybei pagal [CK 6.165 straipsnio 4](#) dalį taikyti yra būtini du teisiskai reikšmingi faktai: 1) preliminariosios sutarties šalies atsisakymas ar vengimas sudaryti pagrindinę sutartį; 2) atsisakymas ar vengimas sudaryti pagrindinę sutartį turi būti nepagrįstas. Šios sąlygos yra kumulatyvios – preliminariosios sutarties šalies atsakomybei atsirasti nepakanka nustatyti, kad kita šalis atsisakė sudaryti pagrindinę sutartį. Galimos tokios situacijos, kai viena preliminariosios sutarties šalis atsisako sudaryti pagrindinę sutartį, tačiau toks jos elgesys yra nulėmtas objektyvių – nuo jos valios nepriklausančių – priežasčių (kitos preliminariosios sutarties šalies neteisėti veiksmai, faktinės aplinkybės, kurių atsiradimo rizikos nėra prisiėmusi sutarties šalis, ir pan.), – tokiais atvejais, nors ir egzistuoja pirminė sąlyga, nėra pagrindo taikyti civilinę atsakomybę pagal [CK 6.165 straipsnio 4](#) dalį. Neįvykdžius preliminariosios sutarties, t. y. nesudarius pagrindinės sutarties, atsakomybė nuostolių atlyginimo forma gali kilti tik tuo atveju, jeigu atsisakytą sudaryti pagrindinę sutartį nepagrįstai, ir ši atsakomybė gali būti taikoma tai šaliai, kuri kalta dėl atsisakymo ją sudaryti (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2013 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-375/2013](#); 2020 m. vasario 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-11-469/2020](#), 22 punktas).
42. Ieškovo ir atsakovės 2010 m. sausio 5 d. sudarytos preliminariosios sutarties 6 punkte, be kita ko, nustatyta, kad jei pardavėjas (ieškovas) atsisakys parduoti 1/2 dalį žemės sklypo, jis įsipareigoja sumokėti pirkėjui (atsakovei) 85 000 Lt (24 617,70 Eur), kurie laikomi atsakovės nuostoliais, atsiradusiais dėl pagrindinės sutarties nesudarymo. Šiame sutarties punkte nenustatyta, kad pardavėjas turi atlyginti pirkėjui nuostolius, jeigu pagrindinės sutarties nesudarymą lemia nuo jo valios nepriklausančios priežastys. Vadinas, preliminariojoje sutartyje įtvirtinta ieškovo pareiga sumokėti atsakovei netesybas tik tuo atveju, jeigu jis nepagrįstai atsisako ar vengia sudaryti pagrindinę sutartį, t. y. turi būti nustatyta jo kaltė dėl pagrindinės sutarties nesudarymo.
43. Pirmosios instancijos teismas nustatė, kad ieškovas neatsakė ir nevengė sudaryti pagrindinės žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sutarties. Pagrindinė sutartis nebuvo sudaryta ne dėl ieškovo, o dėl atsakovų kaltės – jų inicijuoto teismo proceso ir jų prašymų taikytų laikinųjų apsaugos priemonių (draudimo ieškoviui perleisti nuosavybės teisės į žemės sklypą). Pirmosios instancijos teismas nenustatė aplinkybių, kad ieškovas, sudarydamas preliminarįją sutartį, galėjo numatyti, jog atsakovai 2010 m. sausio 29 d. kreipsis su ieškiniu į teismą, siekdami nužincyti ieškovo dar 2004 m. liepos 7 d. įvyktą nuosavybės teisę į žemės sklypą, ir prašys taikyti laikinąsias apsaugos priemones, suvaržančias io teisę disponuoti ginčo žemės sklypu. Apeliacinės instancijos teismas sutiko su šiomis nustatytomis bylos aplinkybėmis. Teisėjų kolegija daro išvadą, kad, teismams nenustačius ieškovo kaltės dėl pagrindinės žemės sklypo dalies pirkimo–pardavimo sutarties nesudarymo, jis neturėjo pareigos mokėti atsakovei 24 617,70 Eur netesybų pagal preliminariosios sutarties 6 punktą.
44. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad ieškovas, neturėdamas teisinio pagrindo mokėti atsakovei 24 617,70 Eur netesybų pagal preliminarįją

sutartį, o jas sumokėdamas savo noru, tokiais savo veiksmais priėmė nuostolių atsiradimo riziką, todėl teismai pagrįstai [CK 6.253 straipsnio](#) 1 ir 5 dalių pagrindais atleido atsakovus nuo civilinės atsakomybės dėl ieškovui atsiradusių 24 617,70 Eur nuostolių.

45. Teisėjų kolegija, remdamasi išdėstytais argumentais, konstatuoja, kad teismai tinkamai taikė civilinę atsakomybę reglamentuojančias teisės normas, pagrįstai atleido atsakovus nuo civilinės atsakomybės, todėl skundžiama apeliacinės instancijos teismo nutartis paliktina nepakeista ([CPK 359 straipsnio](#) 1 dalies 1 punktas).

Dėl bylinėjimosi išlaidų

46. Netenkinus ieškovo kasacinio skundo, jo turėtos kasaciniame teisme bylinėjimosi išlaidos (554 Eur žyminio mokesčio ir 1200 Eur išlaidų už advokato pagalbą) jam neatlygintinos.
47. Atsakovai nepateikė įrodymų, pagrindžiančių turėtas bylinėjimosi išlaidas kasaciniame teisme, todėl jų atlyginimas jiems nepriteistinas.
48. Kasacinis teismas patyrė 2,37 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. isakyme Nr. 1R-261/1K-355 nustatyta, kad minimali valstybei priteistina bylinėjimosi išlaidų suma yra 5 Eur, todėl šių išlaidų atlyginimas valstybei nepriteistinas.

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. rugsėjo 24 d. nutartį palikti nepakeistą.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Virgilijus Grabinskas

Gražina Davidonienė

Donatas Šernas